

# בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון 137 חשוון תשע"ז

העלון מוקדש לעילוי נשמת חיים בן נעמי חנוך ז"ל ע"י משפ' חנוך הי"ד

## פרשת לך לך

### הפרנס ששיחק בילדותו עם הרב במשחק הסוסים התנגד למינויו בכל תוקף...

"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך וגו', ואגדלה שמך" (יב, א-ב)

בספר 'חלק יפה' לרבי רחמים ניסים יצחק פלאגי זצ"ל ראב"ד איזמיר ובנו של רבי חיים פלאגי, פירש את דברי השי"ת לאברהם אבינו על פי האימרה הידועה "אין נביא בעירו", כלומר שדרך העולם היא שאף אדם עלה לגדולה ונעשה חכם וחשוב אין מכבדים אותו כל כך בעיר שנוול וגדל בה כמו במקומות אחרים, וזאת מכיון שמכירים אותו מקטנותו ורגילים אליו.

וזהו שאמר ה' לאברהם אבינו "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך וגו', ואגדלה שמך", כלומר שכל עוד שתהיה בעירך ומולדתך לא יכבדו אותך כראוי הגם שתעלה לגדולה, ורק כשתצא משם יגדל שמך ותזכה לקבל את הכבוד הראוי לך. [ברם, ראוי לציין שיש הטוענים שמקור האימרה "אין נביא בעירו" הוא מספרי הגויים. ברם, מצינו בתשובת החתם סופר (ח"מ סי' כ"ב) שכתב זאת בלשון "אמרו חז"ל", וכן הוא במהרי"י ועב"ץ בפירושו לפרקי אבות (ג, טו)].

ב. והאבן עזרא (שמות ב, ג) כתב, שטעם הדבר שסיבב השי"ת שמשא רבינו יגדל בביתו של פרעה, "כי אילו היה גדל בין אחיו ויכירוהו מנעוריו, לא היו רואים ממנו, כי יחשבוהו כאחד מהם".

ומעשה שהיה בעיר ביאליסטוק שהיו שם בחירות לתפקיד רב העיר, והגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל, בעל ה'משך חכמה' ו'אור שמח', הגיש מועמדות ולא רצו בו, כי היה מבני העיר והכירוהו כבר מילדותו. ואמר להם שבוה תורצה לו קושיא שהתקשה בה זמן רב, מדוע היו צריכים ישראל לעשות את העגל כשעלה משה להר, והלא היה להם את אהרן הכהן שהיה שקול כמשה? אלא שישאל שבאותו הדור היו סבורים שמוטב להם עגל ממקום אחר מאשר אהרן שהיה מאותו מקום והכירו אותו משכבר ימים...

ומעשה ברידב"ז- רבי יעקב דוד זילובסקי זצ"ל, שכאשר נתקבל לרב ואב"ד בעיר באברויסק, היה שם אחד מבין חשובי הפרנסים שבעיר שהתנגד בכל תוקף למינויו. עיקר טענתו הייתה שמכיר הוא את הרב מקטנותו, כי שניהם ילידי קאברין, וכשהיו ילדים שיחקו שניהם עם עוד ילדים במשחק הסוסים. על טענה זו ענה הרידב"ז, אמת ונכון הדבר כי שנינו שיחקנו אז במשחק הסוסים, אבל עליו לזכור ולא לשכוח שגם אז היה הוא הסוס, ואני הרוכב...

### הבטחתו הפלאית של הבבא אלעזר

"ואת הנפש אשר עשו בחרן" (יב, ה)

הנה כתב רבי חיים ויטאל זצ"ל בספר 'שערי קדושה' (ח"ב ש"ז), "אברהם אבינו לא זכה לכל מעלותיו אלא משום "ואת הנפש אשר עשו בחרן". וכל ראשי הדורות אינם זוכים או נענשים אלא על סיבה זו".

והנה, אברהם אבינו השקיע זמן רב מסדר יומו כדי ללמד אמונה ותורה לאחרים ולהכניסם תחת כנפי השכינה, ולמרות זאת זכה למדרגה גבוהה יותר מהצדיקים שקדמו לו. ואף שהם הסתגרו בד' אמותיהם, ומסתבר שהיה להם הרבה יותר זמן ממנו לעבודת ה', מכל מקום הוא נתעלה יותר מהם. ואדרבה, שלדברי ר' חיים ויטאל, דוקא בגלל זיכוי הרבים זכה לכל מעלותיו. ומכאן למדנו, שהמקדיש מזמנו לזיכוי הרבים אינו מפסיד מאומה ברוחניות, ואדרבה שזוכה להתעלות בתורה יותר ממי שאינו מזכה את הרבים.

ב. וכ"ק האדמו"ר רבי אלעזר אבוחצירא זצ"ל פירש בדרך זו את דברי המשנה (אבות ה, יח) "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו". כי "חטא" הוא

### רבינו יוסף חיים - איזו אות משמו של אברהם אבינו לא נכתבה על גבי הדגלים?

"וירדוף עד ה' (יד, יד)

במסכת סנהדרין (צו, א) דרשו "אמר רבי יוחנן, כיון שבא אותו צדיק עד דן תשש כחו, ראה בני בניו שעתידין לעבוד עבודה זרה בדין".

ופירש רבינו יוסף חיים זיע"א בספר 'בן יהודע', שהנה ידוע שאותיות 'אברהם יצחק יעקב' נכתבו על דגלי השבטים, ובדגל של שבט יהודה היו כתובות האותיות אי"י [אברהם יצחק יעקב], ובדגל ראובן כתוב בצ"ע [היינו האות השניה של כל אחד מהאותיות], ובדגל אפרים כתוב רח"ק, ובדגל של דן כתוב מק"ב. ונמצא שהאות ה' של אברהם אבינו פורחת באויר [שכן בדגלים היו רק אותיות אבר"ם], וקשה שלכאורה היה צריך לכתוב על דגלו של דן את האות ה' משמו של אברהם ולא את האות מ' שהיא האחרונה בשמו.

אלא, שכבר כתב רבינו האריז"ל, בסוד תוספת האות ה' שנוספה לאברהם אבינו, שבה רמוז כוחו ותיקון שלו שעשה למעלה, ולכן אות זו נוספה לו אחר כך. וכיון שרמוז בה כוחו של אברהם אבינו אין זה ראוי שתיכתב על דגל דן שבנחלתו הוקבע מקום ומושב לעבודה זרה. וזהו שאמרו ש"כיון שבא אותו צדיק עד דן תשש כחו", שזהו רמז לאות ה' המסמלת את כחו של אברהם אבינו, אשר מחמת העבודה זרה שבדן נמנע ממנה מלהיכתב על דגלו של דן.

### מדוע דוקא המלאך הממונה על ההריון סייע לאברהם אבינו במלחמה?

"ויחלק עליהם לילה" (יד, טו)

במסכת סנהדרין (צו, א) דרשו "אותו מלאך שנודמן לו לאברהם לילה שמו, שנאמר וְהִלְלָה אֶמֶר ה' הַרְבֵּה וְפִרְשֵׁי שְׂמֹאלָךְ זֶה סִייעָ לֹא לְנֶצַח אֶת הַמַּלְכִים. וביאור המהרש"א, שהיה צריך הכתוב לומר "ויחלק עליהם בלילה", וממה שנאמר "לילה" משמע שהלילה עצמו נחלק עליהם ונלחם בהם, והיינו המלאך ששמו לילה. ויש להבין מדוע דוקא מלאך זה סייע לאברהם אבינו?

שמואל סעייד בן השמט פיראן ז"ל  
רשל רחל בת נונא ע"ה ע"י שרעבי  
אסתר בת רחמה אילוז ע"ה

לע"נ מו"ר מוזכר הרבים מגדולי  
מחזיקי התורה בא"י הרב יורם  
מיכאל בן רינה אברג'ל זצ"ל

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרח בת רחמה ע"ה  
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאוה בת תאג'ה ע"ה  
אהרן בן יחיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה  
עביה בת סרח ע"ה

# סוד קריעת הים שבברית המילה

"המול לכם כל זכר" (וי, ז)

בפייט יום ליבשה לרבי יהודה הלוי חרו כאחד את קריעת ים סוף ומצות מילה. ולכאורה אין קשר בין שני ענינים אלו.

וביאר האדמו"ר מסוכוצ'וב, ר' שמואל בורנשטיין בעל השם משמואל, (וישב תרע"ה), שהנהגה ישראל נקראו "עברים" על שם שעברו בים סוף, והיינו כי הם מטבעו איננו מקום לבריות ובעלי חיים שביבשה, ואם ירדו הם לתוכו אין להם חיים. ועל כן, ישראל שירדו לתוך הים ויצאו חיים, איבדו את החיים שבטבע וקנו חיים במדרגה הגבוהה מן הטבע. ולכן חיייהם של ישראל הם למעלה מהטבע, כי בדרך הטבע אין להם חיים כלל.

ומחמת כן נעשו ישראל ראויים לקבלת התורה ומצוותיה, שכן לפי השכל הטבעי כיצד אפשר לקיים כל אלה, ולכן האומות לא רצו לקבל את התורה, וכמו שכתב המהר"ל שבחנו את טבעם והיינו שכבד מהם הדבר. אך ישראל שכל חיותם למעלה מהטבע בזכות שעברו בים, אמרו נעשה ונשמע.

וכן מצאנו במסכת סנהדרין (לו, א) ששאל ההוא מינא לרב כהנא כיצד מותר לבטל להתירח עם אשתו נדה, וכי "אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת ודולקת?", והשיב לו "התורה העידה עלינו סוגה בשושנים". והיינו שאף שבאמת צדק המין בדבריו לפי הטבע, אך אנו התורה העידה עלינו שלא ניכשל בדבר, ובהכרח לומר שטבענו שונה מפני שאנו למעלה מהטבע, וכל זה נצמח מקריעת הים.

וכן לענין מילה נאמר "כי עליך הורגנו כל היום", ודרשו חז"ל (גיטין נו, ב) שזו מצות מילה. ואף שלא שמענו על מי שעצם המילה הויקה לו נזולת סיבת צדדיות, מחמת כלי המילה או פעולת המוהל, מכל מקום, על פי הטבע המילה היא סכנה עצומה, ואילו היו עושים כן וזולתנו בודאי היו מסתכנים מאד והיה הנזק מורגש, אך ישראל מצות מילה מגביהה אותם למעלה מהטבע ואינם ניוקים נומכל מקום יצוק לומר "כי עליך הורגנו כל היום", מאחר שבהשקפה החיצונית קרוב הדבר להפסד וצריכים לאמונה כדי לקיים המצוה בלא חשש. ומשום כך מצות מילה היא ביום השמיני, כי מספר שמונה מסמל את מה שלמעלה מהטבע.

ולמעלה מבוארים דברי רבי יהודה הלוי היטב, שכן קריעת ים סוף ומצות מילה ענינם אחד, להגביה את ישראל למעלה מן הטבע.

## המקובל רבי שלמן מוצפי – איחור מצות המילה גורם שהתינוק יהיה חלש בתורה ויראת שמים!

"ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם" (וי, יב)

בראשית הלכות מילה (יורה דעה סי' רס"ו) האריך רבינו הטור במדרשי חז"ל העוסקים במעלת מצות מילה וחומרת הפוגם בה, וכתב "על כן צריך להיזהר בה מאד".

והב"ח תמה, שבכל הדורות וגם בדורו של הטור לא נתרשלו ישראל בקיום מצות מילה, ומה ראה להאריך ולהזהיר על כך.

ותירץ, שמצות מילה אינה מסתכמת רק בפעולת המילה, אלא שבכללה היא הזהירות באות ברית קודש, וקיום מצות המילה בזמנה הוא סגולה עצומה לתינוק, שכל חייו יהיה דבוק בה, וישמור הברית בקדושה ובטהרה. ולכן נענש משה רבינו על שאיחר ולא מל את בנו, שכן כל איחור [שלא כדין] בקיום המצוה משפיע לרעה על הרך הנולד.

ולכן כתב הטור שצריך להיזהר בה מאד, וכוונתו לשני ענינים, הן לזהירות בקדושת הברית שהיא חלק ממצות מילה, והן לזהירות בקיום המצוה בזמנה, שכן דבר זה גורם לתינוק שיהיה קדוש וטהור כל ימיו.

ב. ובספר 'עולמו של צדיק' מסופר, שכאשר המקובל רבי שלמן מוצפי זצ"ל היה מוזמן להיות מוהל או סנדק, היה מתנה זאת בכך שיערכו את הברית מוקדם בבוקר. והיה אומר, שאחת הסיבות שרבים מבני הדור חלשים בתורה ויראת שמים, היא מפני שהוריהם התעצלו במצוה הראשונה שקיימו בהם, והיא המילה שקיימה באיחור.

והנה מצינו גמרא נוספת אודות אותו מלאך, והיא במסכת נדה (טז, ב), "ההיללה אמר הורה גבר. דרש רבי חנינא בר פפא, אותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו, ונטול טיפה ומעמידה לפני הקב"ה ואומר לפניו, רבונו של עולם, טיפה זו מה תהא עליה, גיבור או חלש, חכם או טיפש, עשיר או עני".

ונמצא שאותו מלאך שסייע לאברהם אבינו הוא המלאך הממונה על ההריון. ולכאורה אין קשר בין הדברים. אך המהרש"א במסכת נידה פירש שענינם אחד, כי על ידי המלאך ששמו לילה נגזר על נמרוד שיהיה גיבור ציד ונהו שנאמר "ונמרוד היה גיבור ציד לפני ה'", כלומר שמשעת יצירתו גזר עליו הש"ת שיהיה גיבור גדול. ועכשיו על ידי זכותו של אברהם שלח ה' את המלאך הממונה לשנות את הגזירה, ושיהיה אברהם מחליש את גבורתו של נמרוד ומנצחו.

ובמס' סנהדרין (שם) הוסיף המהרש"א, שלפי מה שחקק ה' בטבעו של נמרוד היה אמור אברהם להפסיד במלומה, שכן נגזר על נמרוד שיהיה גיבור גדול ובלתי מנוצח. ולכן שלח ה' את המלאך הממונה על ההריון לשנות גזירה זו. ועתה מובן היטב מדוע דוקא המלאך לילה סייע לאברהם אבינו, וכיצד סייע לו.

## מי גרוע יותר, הישמעאלים או הנאצים ימ"ש?

"והוא יהיה פרא אדם, ידו בכל ויד כל בו" (טז, ז)

הנה ידועים דברי הוזהר הקד' (ח"ב ד"יו) שהגלות הקשה ביותר לישראל היא גלות ישמעאל. וכן כתב רבינו בחיי (בראשית כא, יד) "שאברהם אבינו ראה במראה הנבואה שעתידיים בניו להשתעבד תחת ידי ישמעאל, וכי ישנאו אותם שנאה גדולה, שאין אומה בעולם שיהיו שונאים לישראל כבני ישמעאל".

וכ"ק האדמו"ר מצאנו קלויזנבורג בעל השפע חיים זצ"ל שאיבד את אשתו ואחד עשר ילדיו בימי השואה, אמר באחת מדרשותיו, "אמרתי מכבר שהערבים גרועים הרבה מהגרמנים. וכן שמעתי שאמר הרד"ק מדר"א מבעלזא זיע"א, ואין בכל העמים אומה בויה ושפלה כמותם". ובהזדמנות אחרת אמר "כי מי שראה כמוני בגרמניה אחרי השחרור את משרדי הקלגסים הנאציים ימ"ש, והבחין בכתובות הערביות על הקירות שגרשמו למזכרת על ידי יועציהם הערבים, לא נשאר בליבו כל ספק ביחס למוימותיהם השפלות ימח שמם".

ב. והנה כתב הרמב"ם באגרת תימן (דף ק"פ) "הקב"ה הפילנו בעונותינו בתוך אומה זו היא אומת ישמעאל, שרעתם חזקה עלינו והם מתחכמים הרע אותנו כמו שגזר עלינו ית'. ולא תעמוד על ישראל אומה יותר אויבת ממנה, ולא אומה שהרעה בתכלית הרעה לדלדל אותנו, ולהקטין אותנו, ולמאוס אותנו כמוהם. ואפילו דוד המלך כשראה ברוח הקודש כל הצרות העתידות לישראל התחיל לצעוק ולקונן מרעת בני ישמעאל, ואמר (תהלים קכ, ה) אוייה לי כי גרתי משך שכנתי עם אחלי קדר".

וכן הם דברי רבי חיים ויטאל (ספר 'עץ הדעת טוב' בפירושו לתהלים פרק קכ"ד) אשר כתב, "כבר ידעת כי הגלויות אינם אלא ארבעה, בבל מדי יון ואדום וכו', אבל יש גלות חמישי אחרון לכולם וקשה מכולם והוא גלות ישמעאל הנקרא פרא אדם ואינו נמשל לחיות כשאר ארבע הגלויות וכנוכר בספר דניאל וכו', ולכן גלותו תקיפה משאר ארבע גלויות וכו'. ובארבע גלויות הראשונות המים שטפונו, כי גלותם יותר קלה, מה שאין כן בגלות ישמעאל שהם רוצים להרוג נפשות וגופות ולכלות ממנם של ישראל ולבולעם חיים, ולא להשאיר להם שורש וענף. ובגלות ישמעאל עתידין להצר את ישראל צרות קשות ומשונות שלא נראו כמוהם. ולכן נקרא שמו ישמעאל על שעתידיים ישראל לצעוק צעקות גדולות בימי גלותו ואז ישמע אל ויענם".

ומכל הנ"ל למדנו שנצחוננו על ישמעאל איננו תלוי בנשק גשמי כזה או אחר, אלא בריבוי תפילה ותחינה לפני הש"ת שיצילנו מהם.

ג. והנה בימים אלו, כאשר ממלכת רוסיה מתאחדת עם כמה ממדינות הישמעאלים ושולחת חיילים רבים כדי להילחם במורדים שבסוריה, יש בנזונן טעם לצטט את דברי חכם מנחם מנשה זצ"ל בספר 'אהבת חיים' (פר' תולדות) "אדום זו רוסיה [וכן מקובל בשם הגר"א, שרוסיה היא קליפת אדום. וכן ראיתי בשם מו"ר הגאון רבי יעקב אדלשטיין שליט"א שפגש הרוסים היא מאדום], ובקץ הימים אדום הרשע יטרף הרבה לאחד את הישמעאלים כדי לעלות אדום וישמעאל על ירושלים, והם יתכוננו בסוד גדול נגד ישראל. וזכות שבאותם הימים יתעוררו ישראל בתפילות יוריד הקב"ה את שונאיהם עד תהום. ושני האויבים הללו ישמעאל ואדום התורה קראה אותם בשם נחשים כנחשים הנושכים אשר לא ינוחו עד שיתגלו שני משיחיהם לישראל נגדם". וחיבור זה שבין אדום לישמעאל באחרית הימים נרמז כבר בנבואת דניאל (ב, מ-מב).

שיחות הרב ראובן גולן, בעמדות 'קול הלשון', ובטל' 03-6171001 [הקש 1-1-2-48-1-1], או באתר 'קול הלשון'.

לתגובות והערות על העלון, או הצטרפות לרשימת התפוצה שלחו הודעה ל- rg5740@gmail.com

לע"ג הנה בת מרים כפיר ע"ה ♦ אהרון בן סלימן שעירי ז"ל ♦ שמואל בן רעון חצרוני ז"ל ♦ אברהם בן גורגיה סלה ז"ל ♦ ליזה בת אסתר סרוסי ע"ה

יפה בת ידידה זוליכה ע"ה  
יסמין שושנה בת בלקיס ע"ה  
יוסף בן מיניס נהרי ז"ל

רחל בת סימי זאנו ע"ה  
באטה בת הילדה ע"ה הגב' רוזין  
לאה בת לונה גרסי ע"ה

מרים בת יהודית סוזאנה ע"ה  
הילה בת פאני יצחק ע"ה  
גאולה בת רחל מעברי ע"ה